ครูเตือน พาทยกุล...ครูผู้ประเสริฐ

ผมได้รู้จักกับคุณครูเตือน พาทยกุล เป็นเวลานานมากหลายสิบปีมาแล้วจนจำไม่ได้ว่าปี พ.ศ. ใด แต่จำได้ว่าเห็นคุณครูเตือน ตั้งแต่ผมยังเรียนหนังสืออยู่เลย ทั้งนี้สืบเนื่องจากคุณพ่อของผมนาวาเอกสมชาย ศิลปบรรเลง ได้เก็บเครื่องดนตรีไทยไว้หลายเครื่องที่เป็นมรดกตกทอดได้รับมาจากคุณปู่ของผมหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เครื่องดนตรีทั้งหมดเก็บไว้บน "เรือนเครื่อง" บริเวณหน้าบ้านซึ่งเราได้ใช้เป็นที่เก็บรักษาและเล่นดนตรีกันในวันหยุดหรือยามว่าง

เครื่องปี่พาทย์ที่ได้รับมรดกจากคุณปู่ก็คือ ระนาดเอกรางงาพร้อมผืนระนาดเอก "แม่ลาย" ระนาดทุ้มรางงา, ฆ้องวงใหญ่, ฆ้องวงเล็ก, เครื่องประกอบจังหวะหลายชิ้นและยังได้สร้างและซื้อเพิ่มเข้ามาอีกมากเช่นปี่พาทย์มอญวงใหญ่และเครื่องมโหรี เช่น ซออู้, ซอด้วง, ขิม, จะเข้ ฯลฯ สำหรับผืนระนาดเอก "แม่ลาย" นั้นเป็นผืนระนาดที่คุณปู่หลวงประดิษฐไพเราะท่านรักมากเป็นหนึ่งในสามผืนคือ ผืนระนาดที่ชื่อว่า "ทับทิม", "จำปา" และ "แม่ลาย" ซึ่งผืนระนาดทั้งสามผืนนี้เป็นของรักคู่มือคู่ใจคุณปู่ท่านทั้งยังมีประวัติความเป็นมามากมายเป็นที่กล่าวขวัญเล่าขานกันในวงการดนตรีไทยสืบมาจนบัดนี้

คุณพ่อผมได้ทราบว่าคุณครูเตือนเป็นนักดนตรีมีฝีมือชั้นครูและยังเป็นช่างซ่อมเครื่องดนตรีและเทียบเสียงได้ดีอีกด้วย จึงเรียนเชิญคุณครูมาเทียบเสียงเครื่องดนตรีเพราะว่าเป็นของเก่าเสียงเพี้ยนไปมาก คุณครูก็กรุณามาเทียบเสียงให้ทุกเครื่อง รวมทั้งระนาดเอก "แม่ลาย" ด้วย ผมจึงได้รู้จักคุณครูตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมานับเป็นเวลาหลายสิบปีมาแล้ว

ผมเคารพนับถือและเลื่อมใสศรัทธาคุณครูเป็นอย่างยิ่งเพราะเห็นว่าคุณครูเป็นครูผู้มีน้ำใจงดงาม กิริยามารยาทเรียบร้อยเป็นผู้ดีมีเมตตาน่ารักคุณครูมีเรื่องราวความหลังมากมายเล่าให้ฟังอยู่เสมอล้วนแต่เป็นความรู้และมีคติสอนใจทั้งสิ้น เวลาคุยกับท่านเหมือนย้อนอดีตไปสู่บรรยากาศไทยๆ ในประวัติศาสตร์ช่วงสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองซึ่งจะหาฟังได้ยากยิ่ง คุณครูเป็นผู้ที่คุยสนุกและมีอารมณ์ขันจึงมีแต่คนรักท่านทั้งนั้น การสอนดนตรีของคุณครูจึงสนุกสนาน มีลูกศิษย์ลูกหามากมาย ยิ่งผมได้ใกล้ชิดคุณครูมากเท่าไรก็ยิ่งเคารพรักคุณครูมากขึ้นเป็นทวีคูณ นอกจากจะนับถือว่าท่านเป็นครูบาอาจารย์แล้วผมยังถือว่าท่านเป็นญาติผู้ใหญ่ท่านหนึ่งของผมอีกด้วย

คุณครูเป็นนักดนตรีที่มีพรสวรรค์ในทางการช่างจึงคิดประดิษฐ์เครื่องดนตรีไทยขนาดเล็กย่อส่วนลงและสร้างให้บรรเลงเป็นเพลงได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังสามารถประดิษฐ์เครื่องดนตรีไทยขนาดเล็กที่สุดได้ครบทั้งวงปี่พาทย์แต่ละเครื่องเล็กมากจนวางบนฝ่ามือได้อย่างน่าพิศวง

ความสามารถอันมหัศจรรย์ของคุณครูที่สร้างสรรค์ผลงานอันวิจิตรตระการตาน่าทึ่งทำให้ผมเห็นว่าเครื่องดนตรีเครื่องเล็กของคุณครูมีค่ามหาศาลซึ่งควรจะได้เผยแพร่ต่อสาธารณชนให้ประจักษ์ในฝีมืออันเลิศนี้ ผมจึงติดต่อไปยังรายการสารคดีโทรทัศน์ที่นำเสนอเรื่องราวทางศิลปวัฒนธรรมไทยและมีอยู่เพียงรายการเดียวเท่านั้นในสมัยนั้นคือรายการ **"ชีพจรลงเท้า"** (ช่อง ๗) ให้มาถ่ายทำชีวประวัติและผลงานของคุณครูโดยให้ชื่อสารคดีว่า **"เครื่องดนตรีจิ๋ว"** (ออกอากาศประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๑) เมื่อสารคดีเรื่องนี้ได้ออกอากาศแพร่ภาพไปแล้วปรากฏว่าเป็นที่สนใจแก่ประชาชนผู้ชมเป็นอันมาก รายการต่างๆ ทั้งวิทยุและโทรทัศน์ติดต่อมาขอสัมภาษณ์และถ่ายทำอีกหลายรายการ นอกจากนี้หนังสือพิมพ์และนิตยสารหลายฉบับก็มาขอถ่ายรูปทำข่าว แม้แต่หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ เช่น Bangkok Post ก็มาขอสัมภาษณ์และลงตีพิมพ์เรื่องราวของคุณครูโดยละเอียดจนถึงกับมีฝรั่งมาขอดูถึงบ้านเลยก็มี

ในการนี้นอกจากคุณครูผู้เป็นเจ้าของผลงานจะปีติยินดีเป็นที่สุดแล้ว ผมเองซึ่งเป็นต้นคิดผู้ติดต่อรายการ "ชีพจรลงเท้า" ก็พลอยดีใจและประทับใจในการที่ได้เป็นผู้นำผลงานเครื่องดนตรีจิ๋วของคุณครูออกเผยแพร่สู่สายตาประชาชนทางโทรทัศน์เป็นครั้งแรกซึ่งความสำเร็จครั้งนี้ผมภาคภูมิใจเป็นที่สุดและจะไม่มีวันลืมได้เลยในชีวิตนี้

คุณครูเตือน ได้ประสบความสำเร็จครั้งยิ่งใหญ่เมื่อสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ประกาศสดุดี

ยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ อันเป็นเกียรติประวัติสูงสุดที่ได้รับจากรัฐบาลอย่างเป็นทางการ นับว่าชีวิตของคุณครูได้มาถึงจุดสูงสุดในชีวิตแห่งความเป็นครู และเป็นศิลปินซึ่งสามารถเรียกได้ว่า **"บรมครูผู้เป็นศิลปินแห่งชาติ"**

๙๘ ปีแห่งชีวิตของคุณครูเตือน เป็นช่วงเวลายาวนานนับศตวรรษที่คุณครูได้สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทยไว้มากมายล้วนแต่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นเอนกอนันต์เรื่องราวของคุณครูมีมากมายเหลือเกินจนไม่สามารถเขียนบรรยายได้หมดสิ้นในที่นี้ แต่ที่สำคัญคือคุณครูเป็น **"ครูผู้ยิ่งใหญ่"** ในหัวใจของผมตลอดไป

คุณครูได้จบชีวิตลงตามธรรมดาของสังขารอันเป็นสัจธรรม คงเหลือแต่เพียงผลงานทางดนตรีและเพลงอันล้ำเลิศฝากไว้คู่วงการดนตรีไทยตราบนานเท่านาน

แม้ว่าคุณครูจะจากไปสู่สรวงสวรรค์อันบรมสุขแล้วก็ตาม ผมก็ยังมีความรู้สึกว่าคุณครูไม่ได้จากไปไหน อาจจะยังอยู่กับดนตรีไทยนั่นเองเพราะคุณครูรักดนตรีเป็นชีวิตจิตใจและอยู่กับดนตรีมานานนับศตวรรษจนกล่าวได้ว่า **"ชีวิตของท่านคือดนตรีและดนตรีคือชีวิตของท่าน"**

ชีวิตของคุณครูเป็นปูชนียบุคคลผู้เปี่ยมล้นไปด้วยคุณงามความดีและความเมตตากรุณา ซึ่งยากนักที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือน...

ครู ผู้ประเสริฐล้ำ ศิลปิน
เตือน จิตยลยิน ทั่วหล้า
พาทย ประดิษฐ์ศิลป์ สังคีต
กุล กอบกิจ สถิตฟ้า คู่แคว้น แดนสยาม

สันติเทพ ศิลปบรรเลง

คำไว้อาลัยแด่คุณครูเตือน พาทยกุล ที่เคารพรักยิ่ง

ข้าพเจ้ายังจำได้ดีเกี่ยวกับการก่อกำเนิดวิชาเอกและวิชาโททางดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยข้าพเจ้าได้รับหน้าที่เป็นหัวหน้าสาขาวิชาดนตรี ภาควิชาศิลปศึกษา ซึ่งมีหน้าที่พิจารณาเชิญอาจารย์พิเศษทั้งสายดนตรีไทยและสากลมาสอนที่คณะ

ในระยะแรกข้าพเจ้าได้ทาบทามครูดนตรีไทยหลายท่าน อาทิ ศาสตราจารย์มนตรี ตราโมท ครูเตือน พาทยกุล ครูทองดี สุจริตกุล (จะเข้) ครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต ครูอุทัย แก้วละเอียด ครูฉลวย จิยะจันทร์ (ซออู้) ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ และอีกหลายท่านในระยะต่อมา ในช่วงนั้น ข้าพเจ้าทำงานหนักมาก เนื่องจากเป็นหัวหน้าสาขาจึงต้องทำงานทั้งด้านบริหารและการสอน รวมถึงการบริการต่างๆ ข้าพเจ้ามีวิชาสอนหลายวิชา เช่น เครื่องสาย ไวโอลิน สังคีตนิยม ดนตรีเปรียบเทียบ อำนวยเพลง ข้าพเจ้าจึงมอบวิชาดนตรีไทยให้กับท่านครูต่างๆ ช่วยสอน

ครูเตือน พาทยกุล เป็นอาจารย์ดนตรีไทยท่านหนึ่งที่มีความรู้ความสามารถหลายด้าน ท่านมีความรู้ทั้งเรื่องประวัตินักดนตรี หลักการแต่งเพลง ทักษะด้านเครื่องตีและเครื่องสาย ท่านจึงแบ่งเบาภาระทางดนตรีไทยของสาขาวิชานี้ไปได้มาก ท่านได้สละเวลาของท่านจากงานประจำ เช่น สร้างเครื่องดนตรีไทย จำหน่ายเครื่องดนตรีที่ร้านของท่าน รวมถึงการสอนส่วนตัวที่บ้านของท่าน มาทุ่มเทให้กับลูกศิษย์ที่คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ ข้าพเจ้ามีโอกาสได้เข้าไปสังเกตและร่วมสอนกับท่านบ่อยครั้งในแต่ละเทอม ท่านจะสอนให้ศิษย์รักดนตรีและท่านจะช่วยซ้อมดนตรีให้นิสิตอย่างสม่ำเสมอ การสอนของท่านเป็นไปอย่างมีลำดับขั้นตอนจนข้าพเจ้าสามารถสังเกตพัฒนาการของนิสิตดนตรีที่เรียนกับท่านได้ ซึ่งบางคนได้กลายเป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน ท่านเป็นผู้มีความตั้งใจในการสอน และการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกศิษย์อย่างดียิ่ง ท่านไม่เคยบ่นหรือแสดงความเบื่อหน่ายที่จะสอนแม้ว่าจะมีนิสิตบางคนไม่ค่อยสนใจฝึกซ้อมมากนัก การสอนของท่านจะมีการให้ข้อคิดต่างๆ ทางดนตรีและกระตุ้นให้เด็กสนใจดนตรีมากขึ้น นอกจากการที่ท่านสอนในด้านทักษะดนตรีแล้ว ท่านยังอธิบายให้นิสิตเข้าใจถึงจรรยาบรรณของนักดนตรีด้วย เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ รู้จักกตัญญูรู้คุณ มีสัมมาคารวะต่อครู อาจารย์ มีความอดทน ซึ่งนิสิตที่เรียนกับครูเตือนจะมีพฤติกรรมที่น่าพอใจอย่างมาก

ครูเตือนสามารถอธิบายและให้ความรู้ในด้านต่างๆ ทางดนตรีไทยได้อย่างดี เช่น เกี่ยวกับการวิเคราะห์เทคนิคการบรรเลงดนตรีไทย ซึ่งข้าพเจ้าได้นำแนวคิดของครูเตือนมาทำการวิจัยเปรียบเทียบเทคนิคการบรรเลงดนตรีไทยและสากลอย่างเป็นระบบได้

ในช่วงที่ข้าพเจ้าทำเรื่องขอดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ให้อาจารย์มนตรี ตราโมท ครูเตือนเป็นผู้ที่ช่วยข้าพเจ้ารวบรวมข้อมูลต่างๆ ของอาจารย์มนตรี ตราโมท ส่งสภามหาวิทยาลัยจุฬาฯ จนได้รับการอนุมัติให้ได้รับพระราชทานดุษฎีบัณฑิตกิติมศักดิ์ อันทำให้ข้าพเจ้าและนิสิตครุศาสตร์ปลาบปลื้มเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ด้วยการได้รับความช่วยเหลือจากครูเตือน

ปัจจุบันนิสิตครุศาสตร์อาจไม่ทราบว่า ครูเตือนเคยเป็นอาจารย์สอนดนตรีในคณะมาตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งยังช่วยจัดการแสดงคอนเสิร์ตและจัดการแสดงต่างๆ ในคณะอีกมากมาย ข้าพเจ้าจึงขอนำเรื่องครูเตือนพิมพ์ลงในหนังสือพระราชทานเพลิงศพของท่านเพื่อเป็นการไว้อาลัยและเป็นเกียรติประวัติที่ทางจุฬาฯ ควรระลึกถึงความดีของท่าน

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าหวังว่า กุศลกรรมและคุณความดีทั้งหลายที่ครูเตือน พาทยกุล ได้บำเพ็ญมาตลอดชีวิต รวมทั้งเสียสละเพื่อศิษย์ทางดนตรีทั้งหลาย จงเป็นปัจจัยหนุนให้ดวงวิญญาณของท่านจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพชั่วนิจนิรันดรด้วย

ดร.โกวิทย์ ขันธศิริ

คุณพ่อเตือน พาทยกุล
กับโรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยการ

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ผมได้สอบเข้าเป็นนักเรียนน้องใหม่ชั้น ป.ว.ช. ๑ ของโรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยการ หรือ ACC นั้น ทางโรงเรียนยังไม่มีชมรมดนตรีไทย ผมจึงได้เกิดความคิดอยากจะก่อตั้งวงดนตรีไทยขึ้น จึงได้รวบรวมสอบถามเพื่อนๆ และรุ่นพี่ที่มีความสามารถทางดนตรีไทย จากโรงเรียนเก่าที่เคยศึกษามาว่ามีจำนวนกี่คน ปรากฏว่ารวบรวมได้ประมาณ ๗ คน จึงได้นำรายชื่อที่รวบรวมได้มาปรึกษากัน มิสนิสา แก้วมงคล และมิสกรกมล ศรีชื่น ว่าเราอยากตั้งชมรมดนตรีไทยขึ้น ใน ACC มิสนิสาบอกผมว่าบังเอิญดีจัง บราเดอร์บัญญัติ โรจนารุณ ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิการในขณะนั้นก็มีความสามารถทางดนตรีไทยเหมือนกันทำไมมงคลไม่ลองไปเสนอท่านดูล่ะ ผมจึงได้เข้ามาพบกันบราเดอร์บัญญัติ และเรียนท่านว่าผมอยากขออนุญาตให้ท่านช่วยอนุมัติให้ตั้งชมรมดนตรีไทยในโรงเรียน ท่านถามผมว่าเล่นอะไรเป็น ผมบอกท่านว่าสีซออู้ ซอด้วงเป็น ซอสามสายได้ เพราะเคยเรียนกับคุณครูเตือน ที่อัสสัมชัญ บางรักมา ท่านบอกว่าไปรวบรวมคนทั้ง ๗ มาพบท่านหน่อย จากนั้นท่านบอกว่ารวมวงให้ดูหน่อย ถ้าได้จริงถึงจะอนุมัติ ซึ่งในขณะนั้นอีก ๑ อาทิตย์จะมีพิธีไหว้ครูของโรงเรียนพอดี ผมจึงเสนอท่านว่าพวกเราขอพิสูจน์ให้ท่านดูในงานไหว้ครู แต่ผมต้องไปเชิญคุณครูเตือนมาต่อเพลงให้พวกเรา ท่านบราเดอร์เลยบอกว่าเรื่องงบว่าจ้างไม่มีปัญหาหรอก อาทิตย์เดียวพิสูจน์ฝีมือให้ดูก่อนเถอะ พูดถึงเรื่องนี้ผมต้องขอกราบขอบพระคุณ มาสเตอร์ประถม โรจนานนท์ ซึ่งเป็นครูประจำชั้นผมในชั้น ม.๓ ที่อัสสัมชัญ บางรัก และยังเป็นครูที่ปรึกษาชมรมดนตรีไทย ที่อัสสัมชัญ บางรัก ที่ได้กรุณาให้ผมยืมเครื่องดนตรีไทยมาแสดงบรรเลงในงานครั้งนั้น จากนั้นผมจึงได้ไปพบคุณพ่อเตือน และคุณครูบำรุง และเรียนเรื่องทุกอย่างให้ ๒ ท่านทราบ ทั้งคุณพ่อและคุณครูบำรุงบอกว่าตกลงจะมาสอนให้ ๑ อาทิตย์ โดยคุณพ่อเตือนต่อเพลงลาวเสี่ยงเทียนให้บอกว่าให้ใช้เหมือนอัสสัมชัญ บางรัก เพราะมาสเตอร์ประถม ท่านได้ประพันธ์คำร้องไว้เพราะมากสำหรับพิธีไหว้ครูใน ๑ อาทิตย์ก่อนไหว้ครูนั้นเราซ้อมกันหนักมาก ต้องซ้อมระหว่างชั่วโมงเรียนเพราะนักเรียนบางคนพื้นฐานอ่อน คุณพ่อท่านก็ใจเย็นมากสอนพวกเราตั้งแต่ ๑๐ โมงเช้า ถึง ๕ โมงเย็น แล้วในวันไหว้ครูเราก็ได้บรรเลงในงานนั้นได้สำเร็จเกินคาด

หลังจากงานไหว้ครูผ่านไป ท่านอธิการบัญญัติได้อนุมัติให้ก่อตั้งชมรมขึ้นพร้อมกับซื้อเครื่องดนตรีไทยให้ และได้เชิญคุณพ่อเตือนและคุณครูบำรุงเป็นครูพิเศษของโรงเรียน โดยคุณพ่อเตือนและคุณครูบำรุงจะมาสอนที่โรงเรียนทุกวันจันทร์และวันเสาร์ หลังเลิกเรียนตั้งแต่ ๑๕.๔๕ น. ถึง ๑๗.๔๕ น. สิ่งที่นักเรียนและครูของโรงเรียน ACC ประทับใจคุณพ่อเตือน คือ ความใจเย็นและสุขุมของท่าน รอยยิ้มทักทายของท่านกับทุกคน ท่านจะมาก่อนเวลาสอน ๒ ชั่วโมงเสมอ เพื่อที่จะเตรียมสอนพวกเรา หลังจากที่ท่านสอนพวกเราได้ประมาณ ๑ ปี ท่านก็บอกว่าฉันแต่งเพลงให้โรงเรียน ACC เพลงหนึ่งแล้วนะ ไว้ใช้เป็นเพลงโหมโรงประจำวงดนตรีไทย ท่านบอกว่าออกทำนองเสียงฝรั่งหน่อยๆ นะ เพราะเป็นโรงเรียนคาทอลิก จากนั้นท่านก็ได้ต่อเพลงนี้ให้กับพวกเรา และได้บรรเลงเพลงครั้งแรกในงานฉลองศาสนนามของท่านอธิการบัญญัติ ท่านบอกว่าไปตั้งชื่อเพลงเอาเองนะ ผมเลยตั้งชื่อเพลงนี้ว่า "เพลงโหมโรงเจริญศรีเอซีซี" ซึ่งยังคงใช้บรรเลงถึงปัจจุบัน จากนั้นท่านได้ต่อเพลงแขกมอญบางช้าง ซึ่งคุณพ่อท่านได้แต่งทางเปลี่ยนขึ้นใหม่ให้กับพวกเรา และยังมีเพลงพวงเพชร เพลงนาคบริพัตร ๒ ชั้น ทางเปลี่ยน เพลงสามัคคีชุมนุม ทางไทย ซึ่งทุกเพลงที่กล่าวมานี้ล้วนแต่เป็นความสามารถของคุณพ่อท่านทั้งนั้น ส่วนเครื่องดนตรีไทยชุดทองของโรงเรียนท่านก็เป็นผู้ทำประดิษฐ์ให้ด้วยฝีมือของท่านเอง ท่านบอกผมว่าลายที่ทำให้โรงเรียนนี้มีอยู่ ๔ ที่ในประเทศไทยเท่านั้นนะ เพราะเป็นลายที่สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงแกะลายประทานให้กับคุณพ่อ คือ ที่พระตำหนักบ้านปลายเนินที่บ้านของท่าน ที่โรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก และที่ ACC แต่คุณพ่อท่านบอกว่าที่โรงเรียนนี้เด่นที่สุดคือ สัญลักษณ์ตราประจำโรงเรียนที่อยู่

ตรงกลางระนาด และกระจังโหม่ง เป็นภาษาอังกฤษคือ ACC ซึ่งท่านเป็นคนเสนอความคิดนี้ และท่านยังหัวเราะและบอกว่าสงสัยเป็นที่เดียวในประเทศไทย ที่มีเครื่องดนตรีไทยมีสัญลักษณ์ภาษาอังกฤษ ท่านยังได้นำเครื่องดนตรีไทยชุดนี้ไปบรรเลงในรายการมรดกใหม่ ที่สถานีโทรทัศน์ช่อง ๕ ด้วย

หลังจากนั้นในปี ๒๕๓๕ ท่านได้รับเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาดนตรีไทย ท่านได้ให้โรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยการเข้าร่วมบรรเลงที่โรงละครแห่งชาติ ในงานฉลองที่ท่านได้เป็นศิลปินแห่งชาติด้วย ซึ่งนับเป็นเกียรติอย่างยิ่งสำหรับพวกเราและทางโรงเรียน ซึ่งพวกเราได้บรรเลงเพลงโหมโรงเจริญศรีเอซีซี และเพลงแขกมอญบางช้าง ๒ ชั้น ซึ่งได้ประพันธ์คำร้องโดยมาสเตอร์ประถม แห่งอัสสัมชัญบางรัก ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ท่านได้ขอลาออกเนื่องด้วยท่านบอกพวกเราว่าอายุมากขึ้น ลูกหลานไม่อยากให้เดินทางมาคนเดียว เพราะเกรงว่าท่านจะหกล้มนับเป็นความเสียหายอย่างมากสำหรับพวกเราที่ท่านลาออก แต่ผมก็ได้โทรศัพท์ไปหาท่านและไปเยี่ยมท่านเป็นบางครั้ง หลังจากที่ผมไปศึกษาที่มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ หลังจากผมจบการศึกษาแล้วผมได้กลับไปช่วยสอนดนตรีไทยที่ ACC ก็ได้ไปเรียนปรึกษาท่านถึงเรื่องเพลงไทยที่จะมาสอนให้กับนักเรียน

เมื่อคราวฉลองวันเกิดครบรอบอายุ ๙๘ ปี ของท่าน ผมได้นำกระเช้าผลไม้ ดอกไม้ ไปรดน้ำอวยพรท่านที่ร้านพาทยกุล พร้อมกับมาสเตอร์ประถม ท่านยังดูแข็งแรงดี ท่านยังจำผมได้ถามผมว่า เป็นยังไงมงคลสบายดีเหรอ ผมยังคุยกับท่านและยังได้ถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึก ถึงแม้วันนี้คุณพ่อเตือนท่านได้จากไปแล้ว อย่างไม่มีวันกลับ แต่ผลงานของท่านความเมตตากรุณาและพระคุณของคุณพ่อที่มีให้ผม ทั้งวิชาความรู้ที่ท่านได้สั่งสอนให้กับผมและนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยการนั้นจะไม่มีวันสิ้นสุดและไม่มีวันลืมเลือนไปจากความทรงจำ ถึงแม้ว่าดนตรีไทยจะไม่ค่อยเป็นที่นิยมสำหรับวัยรุ่นในปัจจุบัน กระผมและโรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยการจะขอเป็นส่วนหนึ่งที่จะจรรโลง และอนุรักษ์ดนตรีไทยและผลงานของคุณพ่อเตือน พาทยกุล ตลอดไป

ด้วยความรักและสำนึกในพระคุณ
มงคล พงศ์พจน์เกษม

บทขับร้องรำอาลัยคุณพ่อเตือน

จัดแสดงเนื่องในงานสวดพระอภิธรรมศพคุณพ่อเตือน พาทยกุล (ศิลปินแห่งชาติ)

วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๔๖ เวลา ๑๙.๓๐ น.

ณ ศาลากลางน้ำ วัดเทพศิรินทราวาส

วันทนีย์ ม่วงบุญ ประพันธ์บท

สมชาย ทับพร บรรจุเพลง

- ปี่พาทย์ทำเพลงขอมสุวรรณ -

(ผู้แสดงแต่งกายไทย ชาย-หญิง ออกรำ)

- ร้องเพลงขอมสุวรรณ -

โอ้ยามนี้ โพธิ์ทอง ของลูกรัก　　ต้องโค่นหัก ไม่คง ดำรงได้
ถึงแสนรัก จำร้าง จำห่างไกล　　เหมือนนกไร้ รวงรัง ดั่งเคยมา
ด้วยพ่อเตือน ศิลปินชาติ แคล้วคลาดสูญ　　ยิ่งเพิ่มพูน อาลัย ให้โหยหา
ได้อุ่นเกล้า เช้าเย็น ไม่เว้นพา　　ศิษยา มิตรญาติ เจียนขาดใจ

- ร้องลานนา ๑ -

ขออำนาจ กุศล ดลสัมฤทธิ์　　บุญประสิทธิ์ พิมานทอง อันผ่องใส
ให้พ่ออยู่ เกษม เปรมฤทัย　　บนสวรรค์ นภาลัย สถาพร
ได้อิ่มทิพย์ สถิตแดน แสนสุขา　　ประดุจเทพ เทวา สโมสร
สิ้นกังวล พ้นบ่วง ห่วงอาทร　　สงบมั่น นิรันดร ชั่วกัลปา

- ปี่พาทย์ทำเพลงรัวท้ายระบำนพรัตน์ -

(ผู้แสดงรำจนจบกระบวนแล้วเข้าโรง)

- จบการแสดง -

รำลึกถึง
คุณครูเตือน พาทยกุล
ศิษย์รุ่นเล็กคนสุดท้ายของครูจางวางทั่ว พาทยโกศล

คุณครูเตือน พาทยกุล นักดนตรีไทยที่มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญทั้งทางด้านการบรรเลงและขับร้องเพลงไทยเดิม นอกจากนั้นยังมีความสามารถในการประพันธ์เพลงไทยเดิม โดยได้ประพันธ์เพลงทั้งทางร้องและทางรับไว้อีกมาก เครื่องดนตรีที่ท่านมีความชำนาญมากเป็นพิเศษคือ ระนาดเอก ท่านได้เดี่ยวระนาดเอกเพลงกราวใน ในงานร้อยปีครูจางวางทั่ว พาทยโกศล ที่โรงละครแห่งชาติเมื่ออายุ ๗๗ ปี ท่านเป็นนักดนตรีที่มีอายุยืนที่สุดในจำนวนนักดนตรีรุ่นเดียวกัน ในบั้นปลายชีวิตของท่านก็ยังคงจดจำเพลงต่างๆ และสามารถบรรเลงเพลงนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี โดยที่เพลงเหล่านั้นไม่ได้เลือนไปจากความทรงจำของท่านเลย ความผูกพันระหว่างคุณครูเตือนกับบ้านพาทยโกศล คุณครูได้เคยเล่าให้ฟังถึงความเป็นอยู่ในระหว่างที่เรียนดนตรีไทยกับครูจางวางทั่ว พาทยโกศล ว่า ครูจางวางทั่วท่านจะเอาใจใส่ลูกศิษย์ดูแลอบรมสั่งสอนอย่างเข้มงวดด้วยตนเอง จะต่อเพลงและฝึกซ้อมให้ลูกศิษย์อย่างตั้งใจ ตอนเช้าประมาณตีห้าท่านจะมาปลุกลูกศิษย์ให้ลุกขึ้นฝึกซ้อมดนตรีด้วยตนเอง ถ้าเป็นหน้าร้อนลูกศิษย์คนไหนลุกขึ้นช้าหรือเป็นคนขี้เซาท่านจะเอาน้ำร้อนราด น้ำร้อนที่ราดเข้าใจว่าเป็นน้ำที่ร้อนไม่ถึงกับทำให้เกิดอันตรายได้ ถ้าเป็นหน้าหนาวท่านจะเอาน้ำฝนในตุ่มที่เย็นจัดราด ลูกศิษย์ที่นอนขี้เซามักจะโดนกันทุกคน การนั่งบรรเลงดนตรีทุกชนิดจะต้องนั่งให้สง่าเป็นระเบียบเรียบร้อย คุณครูเตือน พาทยกุล ยังเล่าอีกว่า แม้แต่ชีวิตประจำวันของคุณครูจางวางทั่ว เมื่อสนทนากับผู้ใดยิ่งถ้าเป็นผู้ที่มียศศักดิ์สูงๆ ท่านจะนั่งพับเพียบเรียบร้อยและพนมมือไหว้ตอบทุกครั้งที่สนทนาแสดงอาการเคารพท่านซึ่งคุณครูเตือนได้นำเอาความเป็นศิลปินแบบนี้มาเป็นแบบอย่างในเวลาต่อมาโดยจะเห็นได้จากภาพที่ปรากฏในสถานที่ต่างๆ คุณครูเตือน เมื่ออยู่กับผู้สูงศักดิ์หรืออยู่กับลูกศิษย์คุณครูจะร่วมสนทนาด้วยความเรียบร้อยอ่อนโยน ให้ความเมตตาและความเอ็นดูอยู่เสมอ แม้ในขณะที่ต่อเพลงท่านจะย้ำให้ชัดเจน ต่อเมื่อลูกศิษย์ทำตามได้เป็นอย่างดีแล้วท่านจึงจะต่อในวรรคต่อๆ ไปให้ ถ้าเป็นเรื่องโกรธหรือโมโหลูกศิษย์แล้วแทบจะไม่ได้เห็นจากคุณครูเตือนเลย

ข้าพเจ้าได้กราบครูเตือนอีกครั้งเมื่อท่านมีอายุมากขึ้นแล้ว คุณครูเตือนมักจะข้ามไปทางบ้านฝั่งธนบุรีเป็นประจำ เมื่อได้พบกับครูทองใบ คล่องฝีมือ ครูสละ จอนแจ้งจันทร์ ท่านก็จะซ้อมเพลงและทบทวนเพลงที่ไม่ได้บรรเลงกันเป็นประจำให้มีความแม่นยำมากขึ้น ตอนนั้นบิดาของข้าพเจ้า (นายเทวาประสิทธิ์ พาทยโกศล) ได้เสียชีวิตแล้ว ท่านจะพบกันอาฑูรย์ (คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ) และพบกับมารดา (นางบุษพา พาทยโกศล) สิ่งที่ท่านทั้ง ๓ คนคุยกันก็คงจะไม่พ้นเรื่องเก่าๆ คุณครูเตือนจะพูดเสมอว่า คุณฑูรย์เค้าเหมือนผู้ชายชอบซนปีนป่ายต้นไม้บ้าง แกล้งเพื่อนผู้ชายรุ่นใกล้เคียงกันที่ไปเรียนดนตรีและพักอยู่ในบ้านเครื่องบ้าน พี่เทวาเขาเรียบร้อยไม่ค่อยซุกซนเท่าไร คนที่ถูกแกล้งก็หนีไม่พ้น ฉ่ำ (ครูฉ่ำ เกิดใจตรง) บุญช่วย (ครูบุญช่วย ชิดท้วม) แล้วก็เอื้อน (ครูเอื้อน กรเกษม) ส่วนพี่นพ (ครูนพ ศรีเพชรดี) กับพี่ยง (ครูบรรยงค์ โปร่งน้ำใจ) เขาไม่ค่อยกล้าแกล้งเพราะเป็นรุ่นพี่ กลัวโดนตี เพลงที่ครูต่อให้ในระยะหลังๆ ส่วนมากเป็นเพลงสองชั้น เช่น นกสีชมพู, บุหลันสองชั้นทางเก่า ฯลฯ นอกนั้นก็ต่อทางระนาดให้กับ ครูสมศักดิ์ ไตรวาสน์ และครูประวิทย์ เชยนิ่ม สำหรับเพื่อนรุ่นหลังที่เป็นศิษย์ของครูจางวางทั่วอีกท่านหนึ่ง ปัจจุบันมีอายุมากแล้ว แต่ยังคงไปบรรเลงดนตรีไทยตามงานประจำ ชื่อ ครูสอน อยู่ประคอง บ้านอยู่ใกล้วัดนางนอง เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

คุณครูเตือน ไปบ้านเครื่องครั้งใดก็พูดถึงซอสามสายที่อยู่ในตู้ซอเสมอ ท่านบอกว่า เสียดายที่ไม่ค่อยมีคนสีซอเก็บเอาไว้เฉยๆ จะทรุดโทรมลงและพังเพราะไม่ได้ใช้ ท่านก็บอกให้ข้าพเจ้าลองสีซอสามสายดูเผื่อว่าจะเป็นบ้าง ข้าพเจ้า

ที่เรียนซอสามสายกับคุณครูเตือน ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ถึง พ.ศ. ๒๕๓๐ คุณครูจะแวะมาที่บ้านเครื่องในวันสุดสัปดาห์ พร้อมกับต่อเพลงบุหลันลอยเลื่อน เพลงขับไม้บัณเฑาะว์ ฯลฯ ให้กับข้าพเจ้าจนสามารถสีซอสามสายได้พอสมควร ในระหว่างที่ต่อเพลงมีประโยคคำพูดของคุณครูที่ข้าพเจ้าซาบซึ้งและตั้งใจจะนำมาปฏิบัติในชีวิตของข้าพเจ้าเองบ้าง ท่านได้พูดว่า ทางเพลงซอสามสายนั้น ท่านได้ไปจากบ้านเครื่อง ตอนนี้ท่านมีความสุขดีแล้วจะนำเอามาคืนให้กับลูกหลานของครู เพราะรับไปจากที่นี่แล้วจึงอยากนำมาคืนให้เพื่อจะได้คู่กับบ้านพาทยโกศลต่อไป การเดินทางมาต่อเพลงให้ข้าพเจ้า คุณครูเตือนจะโดยสารรถเมล์มาลงที่ปากคลองตลาดแล้วข้ามเรือมาวัดกัลยาณมิตรมาที่บ้านเครื่องเป็นประจำ เคยถามท่านว่าทำไมไม่ให้ไปรับ ท่านบอกว่าได้เดินออกกำลังบ้างก็ดีจะได้ไม่เจ็บไม่ไข้ ตอนขากลับจากบ้านเครื่องท่านก็จะเดินไปหน้าวัดกัลยาณมิตรแล้วลงเรือข้ามฟากไปขึ้นรถเมล์กลับบ้านอีก ทำอย่างนี้เป็นประจำทุกครั้ง เมื่อคุณครูเตือนมีอายุมากขึ้นไม่สามารถไปไหนมาไหนคนเดียวได้ แต่เมื่อมีภารกิจท่านก็สามารถไปร่วมงานได้ บางครั้งข้าพเจ้าไปพบท่านที่ใดก็จะกราบขอคำแนะนำในเรื่องเพลงต่างๆ ท่านก็แนะนำให้ด้วยความเมตตาและเต็มใจอยู่เสมอ

ในโอกาสที่ท่านจากพวกเราไปอย่างไม่มีวันกลับ คุณครูเตือน พาทยกุล คงจะได้พบกับคุณครูและเพื่อนครูนักดนตรีไทยที่เป็นทั้งเสมือนพี่น้องเครือญาติร่วมอาชีพเดียวกันในอีกภพหนึ่ง ซึ่งท่านเหล่านั้นได้รออยู่ก่อนหน้าแล้ว ขอให้ครูเตือนได้พบกับสิ่งที่ครูปรารถนาในสัมปรายภพทุกประการ

อุทัย พาทยโกศล

ครูเทือน พาทยกุล

ศิษย์ผู้มั่นคงในทางเพลงของท่านครูจางวางทั่วคนสุดท้าย

ผมได้รู้จักกับครูเทือนตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๐๒ สมัยเมื่อผมเรียนหมออยู่ที่โรงพยาบาลศิริราชและครูเทวาประสิทธิ์ พาทยโกศล ได้ไปเป็นครูสอนดนตรีไทยให้นักศึกษาแพทย์ ครั้งแรกที่ได้พบเป็นวันไหว้ครูของบ้านพาทยโกศล และได้ทราบจากครูเทวาประสิทธิ์ว่า ครูเทือนเป็นศิษย์ของท่านครูจางวางทั่ว เป็นชาวเพชรบุรีที่สำคัญมีความสามารถในการซ่อมเครื่องดนตรีไทย โดยเฉพาะที่หายากยิ่งคือการเป็นช่างซ่อมแซมซอสามสาย หลังจากนั้นผมได้นำซออู้ของคุณบุญนูน บุณยรัตพันธุ์ อดีตข้าหลวงวังบางขุนพรหมซึ่งคันทวนหัก ไปให้ครูซ่อม ท่านได้นำงาช้างที่หักมากลึงใหม่ ต่อกับไม้เนื้อแข็งเป็นคันทวนประดับงา สวยงามเป็นอย่างยิ่ง ทั้งยังปรับซอเสียใหม่จนเสียงดี จากนั้นผมก็ส่งซอสามสายของคุณอาเชิดชาย อมาตยกุล อดีตอธิบดีกรมประมงไปให้ท่านซ่อมอีก ตามมาด้วยซอสามสายอีกหลายคันที่ผมบอกทางให้คนอื่นนำไปซ่อม ร้านของท่านเป็นร้านเล็กๆ อยู่ที่ถนนทางรถไฟเก่า ระหว่างสถานีรถไฟคลองสานกับวงเวียนใหญ่ การที่ได้ไปพบครูบ่อยๆ ผมจึงได้เรียนรู้ประวัติครอบครัวของท่านอย่างละเอียด ทราบประวัติของบิดาของท่านคือครูพร้อม ปู่ของท่านคือปู่ต้มและปู่แดง เรื่อยไปจนถึงประวัตินักดนตรีคนสำคัญอีกหลายคนของจังหวัดเพชรบุรี ที่สำคัญคือเรื่องราวเกี่ยวกับตัวท่านในเรื่องของการดนตรี การสอนดนตรีของท่านครูจางวางทั่ว ประวัติศิษย์คนสำคัญของบ้านพาทยโกศล การสร้างวงปี่พาทย์ขนาดเล็ก ฯลฯ อย่างละเอียด นับเป็นพระคุณสูงสุด เพราะทำให้ผมสามารถนำมาเขียนคอลัมน์สยามสังคีต ลงหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ได้หลายตอนด้วยกัน จนถึงปี ๒๕๒๔ ครูเทือนก็เป็นคนสำคัญคนหนึ่งที่ให้ประวัติเกี่ยวกับวังบางขุนพรหมกับการดนตรีไทย

ครูเทือนมีปัญหาเรื่องการฟังเสียง เพราะประสาทหูท่านตึงทั้งสองข้าง ท่านจึงต้องไปหาผมเพื่อตรวจหูและปรับเครื่องช่วยฟังเสียงที่โรงพยาบาลรามาธิบดีเป็นประจำ ไปคราวใดก็ได้นั่งคุยกันนานๆ บางครั้งท่านก็นำเพลงที่ท่านตีระนาดเอกไปให้ผมฟังด้วย แล้วอธิบายให้เข้าใจถึงกลอนเพลงอย่างดียิ่ง ในที่สุด ท่านก็นำเทปตลับเพลงที่ท่านตีระนาดเอกไว้หลายๆ เพลงไปน้อมเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ครูเทือนเป็นคนที่มีความรักความเคารพและยึดมั่นกตัญญูต่อท่านครูจางวางทั่วเป็นยอดยิ่ง ทุกเรื่องที่ท่านกล่าวถึงท่านครูจางวางทั่ว ท่านจะใช้คำพูดที่แสดงถึงความเคารพนอบน้อม และทุกเพลงที่ท่านต่อมาจากครู ท่านจะหมั่นท่องจำเสมอ จนอายุได้ ๘๐ เศษแล้ว ท่านก็ยังไล่ระนาดเอกทุกวันเพื่อท่องไว้มิให้ลืมเพื่อกันไว้มิให้พลาดผิดไปจากแนวเดิมที่ครูต่อให้ท่านไว้ ดังนั้นแถบบันทึกเสียงเพลงทุกเพลงที่ครูตีระนาดเอกไว้ จึงเป็นต้นฉบับที่มีคุณค่าสูงส่งยิ่งนัก เพราะหมายถึงทางระนาดเอกของท่านครูจางวางทั่วแท้ๆ ที่ไม่ผิดไม่พลาด ที่ผมได้เก็บไว้ก็มีเช่น เดี่ยวระนาดเอกเพลงกราวในทั้งเถา ทะแยสามชั้น เพลงตับนกสีชมพู เป็นต้น

ครูเทือนเรียกครูเทวาประสิทธิ์ว่า "นายเทวา" เพราะท่านยึดตามหนังสือลายพระหัตถ์ที่ทูลกระหม่อมบริพัตร ประทานนามครูเทวาฯ ที่ทรงบ่งไว้ชัดว่า ให้ชื่อว่า "นายเทวาประสิทธิ์ ถ้าจะเรียกสั้นๆ ให้เรียกว่า นายเทวา" เดิมท่านเรียกคุณหญิงไพฑูรย์ว่า "แม่ทูน" เพราะรายหลังนี้เป็นเพื่อนวิ่งเล่นซนด้วยกันมาตั้งแต่ยังเล็กด้วยกันทั้งคู่ หลังจาก "แม่ทูน" ได้เป็นคุณหญิงแล้ว ครูเทือนก็เปลี่ยนวิธีเรียกชื่อทั้งสองท่านนี้เสียใหม่ ท่านเรียกเต็มๆ ว่า "ครูเทวา" และ "คุณหญิงไพฑูรย์" ด้วยความยกย่อง พร้อมทั้งกล่าวยืนยันเสมอว่า ทางขับร้องของคุณหญิงไพฑูรย์ไม่ว่าจะเป็นเพลงใด เป็นทางของนาย (คุณแม่เจริญ พาทยโกศล) ถูกต้องและเป็นทางของบ้านพาทยโกศลแท้ๆ ดังนั้น ท่านที่อ่านบทความนี้แล้ว ได้โปรดจำแล้วเล่าต่อๆ ไปได้เลยว่า งานเพลงที่ครูเทือนทิ้งไว้และกล่าวไว้นั้น เป็นผลงานของบ้านพาทยโกศล ที่ท่านตีตราไว้ว่าเป็นของแท้ของบ้านพาทยโกศลและโดยที่ครูเทือน เป็นครูที่มีอายุยืนมากและไม่หลงลืม จึงเกิดผลเป็นการตอบแทนต่อ

ครูบาอาจารย์ของท่านและต่อบ้านดนตรีพาทยโกศลในเรื่องการอ้างอิงทางวิชาการอย่างแท้จริง ท่านจึงเป็นศิษย์ก้นกุฏิของท่านจางวางทั่วคนสุดท้ายที่ได้นั่งต่อเพลงจากท่านครูตัวต่อตัว เพลงต่อเพลง บัดนี้จะไม่มีอีกแล้ว

ครูเตือนเป็นคนโชคดี นอกจากจะไม่มีโรคร้ายแรงประจำตัวแล้ว ท่านยังมีทายาทเป็นนักดนตรีไทย ตั้งแต่ชั้นลูกไปจนถึงชั้นหลานและเหลน ท่านได้พร่ำสอนหลานสาวของท่านให้สีซอสามสายจนได้ดี จนถึงส่งเข้าประกวดแล้วได้รางวัล นับเป็นความงดงามของสายตระกูลดนตรีไทยที่หาได้ยากยิ่งในยุคปัจจุบัน ท่านได้ทำหน้าที่ดีที่สุดแล้ว และในที่สุดท่านก็มีโรงเรียนดนตรีพาทยกุลเป็นของท่านเอง เป็นสำนักดนตรีและนาฏศิลป์ไทยที่มีชื่อเสียงและมีศิษย์น้อยใหญ่เกิดขึ้น ประดับเกียรติยศให้แก่ประเทศชาติจนถึงทุกวันนี้ศิษย์ของโรงเรียนนี้ทุกคนจึงควรภูมิใจว่าได้มาอยู่ในบ้านดนตรีไทยของสกุลที่สำคัญและมีอายุยาวนาน

งานของครูเตือน ได้รับการบันทึกไว้อย่างละเอียดแล้ว ในวิทยานิพนธ์ ซึ่งครูบำรุง ลูกชายของท่านได้รวบรวมไว้ที่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมฯ ที่มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา และผมเองเป็นคนอ่านวิทยานิพนธ์เล่มนี้ตั้งแต่ต้นจนจบหลายรอบ ด้วยความยินดีและชื่นชมยิ่ง นี่ก็เป็นเรื่องที่หาไม่พบในครอบครัวดนตรีที่ไหนในประเทศไทย ที่ลูกจะทำวิทยานิพนธ์เรื่องของบิดาตนเอง ทั้งได้รวบรวมผลงานไว้อย่างละเอียด

ครูเตือน เป็นทายาทของตระกูลพาทยกุล ที่ฝรั่งเรียกว่า Third Generation หรือเป็นพาทยกุลชั้นที่ ๓ บัดนี้ลูกของท่าน ได้เป็นชั้นที่ ๔ หลานปู่และหลานตาของครูเตือนจึงเป็นชั้นที่ ๕ และกำลังจะมีชั้นที่ ๖ และชั้นที่ ๗ ต่อไปอีกในอนาคต ตระกูลพาทยกุล จึงเป็นตระกูลนักดนตรีไทยที่เก่าแก่อีกตระกูลหนึ่งของชาติไทยที่มีอายุกว่า ๑ ศตวรรษ การจากไปของครูหลังจากการที่ได้รักษาความเป็นศิลปินระดับชาติให้ตระกูลของท่านได้ยืนยงมานานเป็นร้อยปีนั้น ไม่ใช่เรื่องที่จะทำได้โดยง่าย และเราจะต้องจารึกนามและงานของท่านไว้

นามและงานของครูเตือน ทั้งสกุลพาทยกุลของท่าน จึงมีความสำคัญต่อประเทศชาติและการดนตรีของชาติอย่างแท้จริง สมควรที่จะได้บำรุงรักษาและสืบสานต่อไปอีกนานแสนนาน

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พูนพิศ อมาตยกุล
๘ ตุลาคม ๒๕๔๖

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พูนพิศ อมาตยกุล
สัมภาษณ์ครูเตือน พาทยกุล ณ โรงละครแห่งชาติ

บันทึกความทรงจำจากความรัก

เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๔๖ คุณพ่อเดินทางไปจังหวัดเพชรบุรี อัญเชิญพระพุทธรูปปางพระนาคปรก ประจำวันเกิดที่คุณพ่อสร้างไปถวายวัดมหาธาตุวรวิหาร โดยกราบพระธรรมรัตนดิลก เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯให้กรุณาทำพิธีทางศาสนาให้ ซึ่งหลวงพ่อท่านเมตตาคุณพ่อ อนุญาตให้ประดิษฐ์ภายในโบสถ์วัดมหาธาตุ จังหวัดเพชรบุรี

ต่อมาปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ได้พาคุณพ่อไปพบคุณหมอไพบูลย์ จิตต์ประไพ ที่โรงพยาบาลศิริราช ตามนัด หลังจากนั้นคุณพ่อเริ่มมีอาการอ่อนเพลีย ทานอาหารได้น้อยลง แต่ท่านก็ยังเดินทางไปไหนได้ตามใจปรารถนา โดยมีลูกหรือผู้ดูแลไปด้วย

หลังจากนั้นอีกไม่นาน คุณพ่อเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช ในคราวนี้คุณพ่ออยู่ประมาณ ๒ เดือน และได้กลับบ้าน ประมาณ ๒ อาทิตย์ ซึ่งจะบรรยายความรู้สึกของลูกๆ หลานๆ ที่ได้ดูแลคุณพ่ออย่างใกล้ชิดตลอดเวลาไว้ ณ ที่นี้

ด้วยวัยของคุณพ่อที่มีอายุยาวนานถึง ๙๘ ปี รูปร่างท่านเล็ก เมื่อทานอาหารได้น้อยคุณหมอจึงใช้วิธีให้อาหารทางสายยาง ระยะแรกคุณหมอดูแลรักษาที่ตึก ๘๔ ปี ต่อมาย้ายไปที่ตึกอัษฎางค์และตึกวิบูลลักษณ์

ลูกๆ และหลานๆ มาดูแลคุณพ่อทุกวัน พี่บุหงาซึ่งเป็นพี่ใหญ่มีอายุถึง ๗๓ ปีแล้วจะเดินทางมาถึงโรงพยาบาลตั้งแต่ ๖.๐๐น.เป็นประจำทุกวันเพื่อสับเปลี่ยนให้น้องบำรุงผู้ที่นอนดูแลคุณพ่อในเวลากลางคืนได้ไปทำงานตามปกติ ช่วงเวลาสายถึงบ่ายจะตามมาด้วยพี่พิมพ์ผกา, พี่บุญรวม, พี่บุญรัตน์ และหลานต้อย เมื่อเวลาเย็นประมาณ ๑๖.๓๐ น. ลูกจึงจะมา และติดตามด้วยหลานๆ ที่เลิกจากงานก็จะผลัดเปลี่ยนกันมาเยี่ยมคุณตา แล้วก็จะทยอยกันกลับบ้าน โดยน้องบำรุงจะมาสับเปลี่ยนกับลูกในเวลาประมาณ ๒๒.๐๐ น.

ลูก-หลาน เฝ้าดูแลที่โรงพยาบาล

ในช่วงเวลาเย็นที่ลูกอยู่ดูแลคุณพ่อ ลูกมักจะเปิดเทปเพลงไทยเดิมซึ่งคุณพ่อเป็นผู้อัดเทปไว้ เช่น เพลงลาวแพน, เพลงโหมโรงไอยเรศ และเพลง "กราวใน" ที่คุณพ่อตีระนาดเอง ท่านมีความสุข บางครั้งท่านเคาะจังหวะลูกชื่นใจมากที่ทำให้คุณพ่อมีความสุข ถึงแม้จะเป็นช่วงเวลาที่เล็กน้อยก็ตาม

ในวันสงกรานต์เป็นวันที่ลูกๆ ประทับใจคุณพ่อมากที่สุด ลูกเตรียมพวงมาลัยมากราบคุณพ่อ แต่ปรากฏว่าวันนี้คุณพ่อหลับนานผิดปกติ จึงไม่กล้ารบกวนท่าน รอจนถึงบ่ายคุณพ่อก็ยังไม่ตื่น ลูกจึงนำพวงมาลัยไหว้ขอพรพี่ๆ ก่อน แต่ทันใดนั้นคุณพ่อลืมตาแล้วหันมองดูพวกลูกๆ บรรดาลูกๆ ดีใจมากรีบนำพวงมาลัยกราบคุณพ่อทันทีท่านยิ้มและให้พรลูกๆ หลานๆ ยังความปลาบปลื้มใจเป็นที่สุด หลังจากที่คุณพ่ออาการดีขึ้นคุณหมอจึงอนุญาตให้กลับบ้านได้ เมื่อประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๖

ต่อมาเมื่อต้นเดือนมิถุนายน ๒๕๔๖ คุณพ่อเริ่มมีไข้ เนื่องจากสำลักอาหาร คุณพ่อต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช (ตึกอัษฎางค์) การเข้ารักษาตัวในครั้งนี้ ลูกไม่คิดเลยว่าคุณพ่อจะไม่ได้กลับบ้านอีกแล้ว ด้วยวัยสูงอายุและร่างกายที่อ่อนแอ จึงเป็นการยากที่จะให้ท่านแข็งแรงเหมือนเดิมแต่กลับทำให้อาการต่าง ๆ ต้องเกิดขึ้นกับท่านอีก

ในขณะที่ลูกๆ หลานๆได้ดูแลคุณปู่มิได้ห่างเลยนั้น รู้สึกสงสารท่านมาก อาการของคุณพ่อหนักขึ้น ปัสสาวะไม่ออก ไตเริ่มผิดปกติ มือและเท้าบวมมากแต่ใบหน้าของท่านสดใสดี คงเป็นเพราะการที่ลูกๆ หลานๆ ได้อยู่ใกล้ชิดท่านตลอดเวลา

พวกเราได้แต่ภาวนาขอกราบอาราธนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระกรุณาธิคุณของพระบิดาและสมเด็จย่าได้โปรดประทานอภินิหารคุ้มครองคุณพ่อให้หายจากโรคภัยที่เป็นอยู่ด้วยเถิดขออย่าให้ท่านทุกข์ทรมานมากกว่านี้เลย

จวบจนกระทั่งคุณหมอย้ายคุณพ่อไปดูแลเป็นพิเศษที่ห้อง ICU ตึกอัษฎางค์ ได้ประมาณ ๒ อาทิตย์ ณ ที่แห่งนี้มีความรู้สึกอบอุ่นใจที่คุณหมอดูแลเป็นอย่างดี พิจารณารักษาคุณพ่อตามอาการที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เช่น ล้างไต ซึ่งได้แต่หวังว่าอาการของคุณพ่อคงดีขึ้นตามลำดับ แต่ในส่วนลึกของจิตใจลูกๆ นั้น ยอมทำใจแล้วว่า การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดาที่มนุษย์เราต้องประสบกันทุกคน ร่างกายของคุณพ่อบอบช้ำมากคงใกล้ถึงวาระสุดท้ายที่มนุษย์ทุกคนมิอาจจะหนีพ้นไปได้

เมื่อวันเสาร์ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๖ ได้รับคำชี้แจงจากคุณหมอว่าร่างกายคุณพ่อไม่รับอาหารแล้ว ขอให้ญาติๆ อยู่ใกล้ชิดคุณพ่อตลอดเวลา ลูกๆ หลาน อยู่ชิดกายท่านไม่ห่าง คงสลับสับเปลี่ยนกันพูดคุยกับท่าน เปิดเทปเพลงให้ท่านฟัง ซึ่งมีผู้รู้ได้แนะนำไว้ว่า คนไข้ที่มีอาการป่วยถึงจะหนักสักปานใด แต่ประสาทหูจะทำงานรับฟังได้ตลอดเวลาจวบจนวาระสุดท้าย

ลูกพูดคุยถึงเรื่องราวเก่าๆ ที่คุณพ่อมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้ทำบุญสร้างกุศลทอดกฐินที่จังหวัดเพชรบุรี ที่วัดหนองหญ้าปล้อง วัดพลับพลาชัย ส่วนที่วัดใหญ่ ซึ่งเป็นวัดที่ท่านมีความรู้สึกผูกพันมาก คุณพ่อได้พาลูกๆ หลานๆ ไปกราบนมัสการพระพุทธรูปในวัดใหญ่ ซึ่งคุณปู่ของคุณพ่อได้สร้างไว้ คุณพ่อจะเปลี่ยนจีวรพระทุกครั้งที่ไปกราบนมัสการ และถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึกทุกครั้งด้วย เพื่อสืบทอดบรรพบุรุษ โปรดการทำบุญเลี้ยงภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์เนื่องในวันคล้ายวันเกิดทุกปี

ในคืนวันนี้ลูกเฝ้าดูแลคุณพ่อด้วยความรู้สึกที่อยากจะหยุดเวลาไว้ ณ ตรงนั้น ไม่อยากให้หมุนผ่านไป อยากอยู่ใกล้ชิด ได้กอดท่าน ได้หอมท่าน ได้บีบนวดท่าน ได้โกนหนวดให้ท่าน ถึงแม้ว่าท่านไม่สามารถจะพูดกับลูกได้ แต่สายตาของท่านที่บ่งบอกถึงความรู้สึกที่ลูกรับรู้นั้น คือความสุขใจอย่างประหลาด ลูกจับมือท่านสวดมนต์ภาวนาส่งกระแสจิตถึงคุณพ่อ จนถึง เวลา ๐๔.๐๐ น. คุณพยาบาลจึงขอให้ลูกไปพักผ่อนเพื่อออมแรงไว้ รู้สึกตัวอีกครั้งเมื่อลูกบัวมาเรียกเวลา ๐๖.๐๐ น. เช้าวันอาทิตย์ที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๖

เช้าวันนี้คุณพ่อหน้าตาสดชื่นกว่าเมื่อวานมาก ลูกเช็ดหน้า ทาแป้ง หวีผม และโกนหนวดที่ยังโกนไว้ไม่เรียบร้อย ท่านยังเม้มคางให้ด้วย ลูกถามคุณหมอถึงอุปกรณ์การแพทย์ต่างๆ ที่อยู่ภายในห้อง เช่น ยาช่วยการเต้นของหัวใจ เครื่องควบคุมระดับความดันโลหิต เป็นต้น เพื่อเตรียมตัวเตรียมใจ หากเวลานั้นมาถึง

ลูกๆ หลานๆ มากันครบถ้วน ช่วงเวลานี้เป็นเวลาที่มีค่ามากสำหรับลูก เป็นช่วงนาทีทอง ลูกอยากอยู่กับคุณพ่อเช่นนี้ตลอดไป แต่คงเป็นไปไม่ได้

วันอาทิตย์ที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๖ เวลา ๑๓.๔๕ น. อุปกรณ์ทางการแพทย์ เครื่องควบคุมระดับความดันโลหิต และเครื่องมือแสดงการเต้นของหัวใจ แสดงตัวเลขลดลงจาก ๖๐ เป็นศูนย์ ความรู้สึกวูบในดวงใจของลูกหลานที่อยู่ ณ ที่นั้น คุณพ่อ ลูกกราบขออาราธนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้โปรดคุ้มครองและนำดวงวิญญาณของคุณพ่อสู่สรวงสวรรค์ด้วยเถิด

ในวันรุ่งขึ้นได้เคลื่อนศพคุณพ่อจากโรงพยาบาลศิริราชไปยังวัดเทพศิรินทราวาส เพื่อประกอบพิธีทางศาสนา ลูกได้นั่งพิศดูคุณพ่อ ใบหน้าของท่านยังสดใส มีรอยยิ้มบนใบหน้า เหมือนกับคุณพ่อนอนหลับปกติ

การสูญเสียคุณพ่อที่จากไปอย่างไม่มีวันกลับ ลูกหลานทุกคนรู้สึกเสียใจ อ้างว้าง เป็นที่สุด แต่ความเสียใจ ความอ้างว้าง กลับถูกทดแทนด้วย **ความภาคภูมิใจสมเกียรติจากพิธีการของสำนักพระราชวัง ที่ได้อัญเชิญน้ำพระราชทานอาบศพ และผู้แทนพระองค์ที่นำหรีดพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาวางหน้าศพคุณพ่อ**

ด้วยพระบารมีปกเกล้าฯในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระเมตตาต่อครูเตือน พาทยกุล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(ดนตรีไทย) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ ยังความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นแก่ครอบครัว "พาทยกุล" อย่างหาที่สุดมิได้

ด้วยความรักจากใจลูก

วิไลวรรณ พันธุวงศ์

"คุณปู่ที่รักของติว"

ตั้งแต่ติวจำความได้ ทุกๆเช้าคุณปู่จะต้องนั่งไล่ระนาดบ้าง สีซอบ้าง ไม่ก็ทำเครื่องดนตรี เลื่อย ฝน ขัด อะไรตลอดเวลา ภาพเหล่านี้เองทำให้เกิดขบวนการขัดเกลาจิตใจขึ้นในหัวใจของติวโดยไม่รู้ตัวจนกระทั่งคุณปู่หัดซอด้วงให้ติวเป็นเครื่องมือแรก ทุกๆเช้าเราสองคนปู่หลานก็จะนั่งซ้อมซอก่อนไปโรงเรียน ถึงแม้ว่าวัยของเราสองคนจะแตกต่างกันมาก แต่ก็ไม่มีช่องว่างระหว่างวัยที่จะทำให้เราเข้ากันไม่ได้ คุณปู่ไม่เคยดุติวเลยสักครั้งเดียว คุณปู่จะพยายามสื่อและถ่ายทอดวิชาความรู้ออกมาให้ติวเข้าใจและรับได้มากที่สุด สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้ติวรับรู้ว่าติวโชคดีกว่าเด็กอีกหลายล้านคนในโลกที่ได้เกิดมาเป็นหลานคุณปู่ เพราะนอกจากวิชาความรู้ที่ติวได้รับมาแล้ว คุณปู่ยังมอบความรักความห่วงใยให้ติวอย่างมากมายมหาศาล นอกจากติวแล้ว คุณปู่ก็ยังรักและห่วงดอลล่าร์มาก คุณปู่มักพูดเสมอว่า "ติวจะต้องสอนน้องนะ เพราะไม่รู้ว่าปู่จะอยู่ไหวรึเปล่า" ติวขอสัญญานะคะ ว่าน้องจะต้องเป็นดนตรี ทั้งติวและน้องจะสานต่อความตั้งใจของคุณปู่ค่ะ ติวรับรู้ได้ตลอดเวลานะคะว่าคุณปู่รักติวมากแค่ไหน ติวก็รักและภูมิใจในตัวคุณปู่มากค่ะ

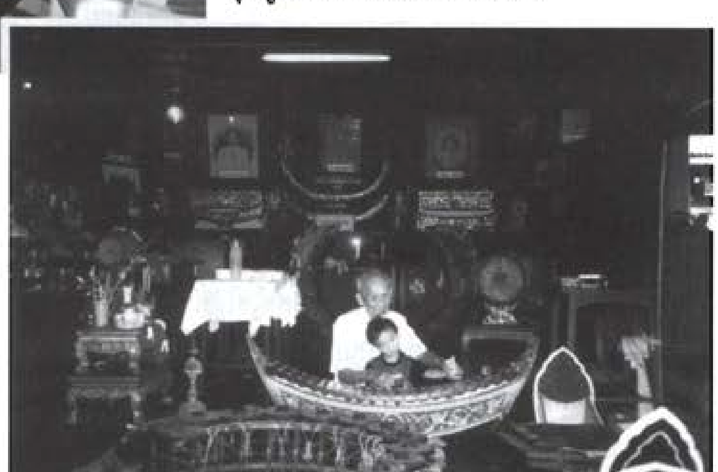
หลายคนเชื่อว่าการตายคือการพักผ่อนก่อนไปเกิดในชาติหน้า ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง ติวขอให้คุณปู่หลับให้สบาย พักผ่อนให้เต็มอิ่ม แล้วถ้าชาติหน้ามีจริง ติวขอเกิดมาเป็นหลานสาวคุณปู่ ขอเกิดมาให้คุณปู่รักติวอีกค่ะ

คิดถึงคุณปู่ที่สุดในโลก

ติว

คุณปู่กับหลานติวและหลานดอลล่าร์

เหตุการณ์ระยะสุดท้าย
ที่คุณพ่อรักษาตัวในโรงพยาบาลศิริราช

คุณพ่อเทือน พาทยกุล ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้มีรูปร่างผอมบาง แต่ก็มีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง จิตใจเยือกเย็น เบิกบานมาโดยตลอด ท่านจะระมัดระวังเรื่องอาหารการกินและสุขภาพเป็นอย่างดี ลูกๆ และหลานได้ดูแลอย่างใกล้ชิด และอบอุ่นทั้งในยามปกติและป่วยไข้ ในเรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วยก็มีบ้างเป็นบางครั้งคราว คุณพ่อได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำ ภายใต้การดูแลรักษาทางอายุรศาสตร์โดยอาจารย์หมอแพทย์หญิงสมจิตร ประชาพันธ์ แห่งโรงพยาบาลธนบุรี และอาจารย์หมอนายแพทย์ไพบูลย์ จิตรประไพ ทางด้านระบบทางเดินปัสสาวะแห่งโรงพยาบาลศิริราช

ต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๖ หลังจากทำบุญอายุครบ ๙๘ ปีเต็มแล้ว ร่างกายของคุณพ่อเริ่มอ่อนแอลง ด้วยปัญหาทางด้านระบบทางเดินปัสสาวะ ต่อมลูกหมากโตและทางเดินหายใจ ทำให้ร่างกายอ่อนเพลียมาก จนเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๔๖ คุณพ่อมีไข้สูง รับประทานอาหารไม่ค่อยได้ ต้องนำท่านเข้าหาหมอที่โรงพยาบาลศิริราช ซึ่งต้องนอนโรงพยาบาลรับการรักษาที่ตึก ๘๔ ปี ชั้น ๓ จนถึงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๔๖ ได้ย้ายไปตึกอัษฎางค์ ชั้น ๑๑ รุ่งขึ้นมีอาการเกี่ยวกับระบบการหายใจ ต้องย้ายฉุกเฉินเข้าห้อง R.C.U. ชั้น ๒ และต้องนอนรักษาในห้อง R.C.U. นี้ถึง ๑๕ วันเต็ม หลังจากนั้นอาการทุเลาลง คุณหมออนุญาตให้ย้ายไปอยู่ห้องพิเศษ ณ ตึกวิบูลย์ลักษณ์ ชั้น ๓ ห้อง ๓๒๔ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน เพื่อพักฟื้น อาการโดยทั่วไปมีดังนี้

- รับประทานอาหารเองไม่ได้ ต้องให้อาหารทางสายยาง
- มีการติดเชื้อที่ปอด
- ถ่ายปัสสาวะทางสายยาง
- ลิ้นแข็งพูดไม่ค่อยชัด แต่ความจำดีมาก สามารถจดจำลูกหลาน ลูกศิษย์ และผู้มาเยี่ยมได้ทุกคน
- มีแผลกดทับที่ก้น ลุกนั่งหรือเดินเองไม่ได้ ต้องช่วยพยุงและใช้รถเข็น

ในตอนเช้าบุรุษพยาบาลจะทำกายภาพบำบัดให้บ้าง แต่ท่านทนแรงไม่ไหว จึงให้ลูกๆ หลานๆ ช่วยทำกายภาพให้ท่านแทน โดยมีหลานชายนายพิชาชาญ เถาปฐม มาทำให้เกือบทุกวัน วันละ ๑๕-๒๐ นาที ช่วงตอนเย็นจะพาท่านนั่งรถเข็นลงไปเปลี่ยนบรรยากาศที่อนุสาวรีย์พระราชบิดา และที่ท่าน้ำด้านในของโรงพยาบาลศิริราช นำท่านลุกขึ้นเดินบ้าง ไหว้พระพุทธรูปบ้าง รวมทั้งดูบรรยากาศริมแม่น้ำ เรือด่วน และฝั่งตรงข้ามคือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่จะเป็นเพียงระยะเวลาสั้นๆ แล้วหลับต่อ เนื่องจากร่างกายยังอ่อนเพลียอยู่

ในวันที่หลานชายไปเยี่ยมท่าน พยาบาลก็กำลังเช็ดตัวให้ท่าน ได้ถามพยาบาลว่า ให้ท่านอาบน้ำได้ไหม พยาบาลตอบว่าได้ ดังนั้นลูกๆ หลานๆ จึงช่วยกันพยุงท่านให้ลงจากเตียงและช่วยกันอาบน้ำอุ่นให้ท่าน โดยในห้องน้ำเครื่องทำน้ำอุ่นชำรุด จึงต้องช่วยกันไปเอาน้ำอุ่นจากห้องพยาบาลใส่กระติกบ้างใส่ชามบ้าง ช่วยกันอย่างเต็มที่ โดยต้องปิดแอร์เพราะท่านไม่ชอบอากาศหนาว จากนั้นลูกๆ หลานๆ ช่วยกันตักน้ำบ้าง ฟอกสบู่ถูกตัวให้ท่าน เมื่อเห็นว่าผมท่านยาวแล้ว หลานชายคนหนึ่งเคยไปเรียนทำผมมาจึงอาสาตัดผมให้ท่าน ทรงสกินเฮด และลูกสาวอีกคนหนึ่งช่วยโกนหนวดโกนเคราให้ท่าน ลูกสาวบางคนซื้อเสื้อสีสดใสให้ท่านใส่ขณะพักฟื้น ลูกๆ บางคนนำกล้องถ่ายรูปมาถ่ายเป็นที่ระลึกระหว่างพ่อๆ ลูกๆ หลานๆ ช่างเป็นภาพที่น่าประทับใจมาก เมื่อถ่ายรูปเสร็จก็นำภาพที่ถ่ายมาให้ท่านดู ท่านก็ดูอย่างตั้งใจ บางครั้งกล้องถ่ายรูปกดไม่ลง ท่านก็หยิบมาดูให้ และบอกว่าถ่านหมด บำรุงรู้ว่าซื้อถ่านจากไหน บางครั้งท่านให้ไปนำซอสามสายมาให้ท่าน คิดว่าท่านคงอยากสีซอ บางครั้งท่านลุกขึ้นนั่งบนเตียงได้เอง และนึกว่าลูกๆ หลานๆ เป็นลูกศิษย์จะสอนดนตรีไทยให้ โดยเรียกให้เข้าไปใกล้ๆ ท่านเพื่อสอนดนตรีไทย ในช่วงนี้อาการท่านดีขึ้นมาก สามารถพยุงเดินได้นานๆ

และไกลๆ เมื่อตอนที่ท่านดูรูปถ่ายและดูกล้องนั้น ท่านบอกว่ามองไม่ชัด ให้ลูกสาวเอาแว่นตาให้ท่านใส่ ลูกสาวจึงเอาแว่นตาให้ท่านใส่ท่านจึงเห็นรูปภาพได้ถนัด ขณะที่ท่านอยากสีซอสามสายนั้นท่านหงุดหงิดมากเนื่องจากให้ลูกสาวไปนำซอมาแต่ไม่ทันใจ ท่านจึงบ่นว่าช้าจริง ไม่ทันกิน และบางครั้งท่านบอกว่าอยากกลับบ้าน

ต่อมาหมอเห็นว่าอาการดีขึ้นบ้างจึงให้กลับไปพักฟื้นที่บ้านได้เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ขณะที่นั่งรถตู้ของโรงเรียนพาทยกุลการดนตรีและนาฏศิลป์ ลูกๆ หลานๆ ได้พูดคุยเพื่อบอกท่านว่าระหว่างทางถึงไหนแล้ว แต่ส่วนใหญ่ท่านจะหลับตา คอไม่ค่อยมีกำลัง เมื่อมาถึงบ้านได้พยุงท่านเข้าบ้านฯ และให้ท่านนั่งเก้าอี้สักพักหนึ่ง จึงพยุงท่านนอนบนเตียงฟองน้ำลม โดยจ้างคนดูแลท่าน ๑ คน ในขณะกลับมาพักฟื้นที่บ้านฯ หลังจากอยู่พักฟื้นที่บ้านฯ ได้ประมาณ ๑๓ วัน ท่านมีอาการไข้สูงและสำลักอาหารจากสายยางทางจมูก ต้องนำส่งโรงพยาบาลศิริราชในวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๖ เวลา ๑๕.๐๐ น. โดยอยู่ที่ตึกอัษฎางค์ (ชั้น ๖) มาด้วยสาเหตุ ต่อมลูกหมากโต ปัสสาวะกลั้นไม่อยู่ หมอใส่ท่อปัสสาวะชั่วคราว มีเลือดออกมาจากท่อปัสสาวะจึงใส่น้ำเกลือเข้าไปล้างประมาณ ๓-๔ วัน ปัสสาวะจึงใสขึ้น ต่อมาปัสสาวะน้อยจึงขยายท่อปัสสาวะให้อีกครั้ง หลังจากนั้นต่อมาหมอทางด้านยูโร (ทางเดินปัสสาวะ) บอกว่าผ่าตัดไม่ได้เพราะท่านอายุมาก ส่วนทางด้านหมอเฝ้าไข้บอกว่าคุณพ่อมีอาการบวมน้ำตามแขนขา จึงขอปรึกษากับญาติผู้ป่วยเกี่ยวกับอาการบวมน้ำตามแขนขาและอาการติดเชื้อที่ปอด โดย

๑. เอ็กซ์เรย์ปอด

๒. ตรวจหัวใจ โดยใช้สายเครื่องวัดประจุไฟฟ้ามาติดที่ตามลำตัวและแขนขา แล้วพิมพ์ผลการตรวจผ่านเครื่องพิมพ์คอมพิวเตอร์ทันที

๓. ตรวจระดับน้ำตาลในเลือด

๔. ตรวจระดับเกลือแร่ในร่างกาย

สรุปผลการตรวจ ดังนี้

๑. ปอดติดเชื้อ มีจุดขาวๆ

๒. ระดับเกลือแร่ในร่างกายไม่สมดุล

๓. ระบบหัวใจยังเต้นเกือบปกติ แต่ไม่สม่ำเสมอ ความดัน ๑๒๐/๘๐ ชีพจรเต้น ๗๐ ครั้ง/นาที แต่ไม่สม่ำเสมอ

๔. บวมน้ำตามแขนขา

การรักษาเบื้องต้น ดังนี้

๑. หมอเจาะเลือดทุกวัน ดูระดับน้ำตาลในเลือดและดูความสมดุลของเกลือแร่ในร่างกาย พยายามลดอาการบวมน้ำตามแขนขา เนื่องจากปัสสาวะน้อยมาก หมอสันนิษฐานว่าไตวาย ดังนั้นจึงปรึกษากับทางญาติขอเจาะน้ำออกทางหน้าท้อง ใช้ระบบดึงน้ำเข้า-น้ำออกจากร่างกาย โดยใช้สายยางต่อที่หน้าท้องและยังคงสวมท่อปัสสาวะ

๒. หมอให้ยาเร่งความดันทางเส้นเลือด เนื่องจากความดันตก

๓. เมื่อรับอาหารและน้ำดื่มทางสายยาง จึงทำให้ปริมาณน้ำในร่างกายสะสมมากขึ้น เนื่องจากไตทำงานไม่ถึง ๑๐% จึงเกิดอาการบวมน้ำตามแขนขา และปัสสาวะออกน้อยมาก ผู้ป่วยอาการหนัก จึงปรึกษากับญาติผู้ป่วยเพื่อฟอกไตให้ โดยนำท่านไปฟอกไตที่ตึกผะอบ โดยเจาะเส้นเลือดใหญ่ที่โคนขาข้างหนึ่ง ใช้เวลาฟอกไต ๓-๔ ชั่วโมง ฟอกไตประมาณ ๒-๓ ครั้ง อาการบวมแขนขาก็ดีขึ้นบ้าง แต่ไม่สามารถพูดและขยับเขยื้อนเองได้ ต้องให้พยาบาลพลิกตัวทุก ๒ ชั่วโมง

๔. ปอดมีอาการดีขึ้น แต่ต่อมาก็ติดเชื้ออีก หมอต้องให้ทานยาผงผสมน้ำทางสายยาง และยาพ่นทางจมูกให้ออกซิเจนช่วยหายใจด้วย

หมายเหตุ หมออนุญาตให้ท่านฟังซาวด์เบาๆได้ จึงเปิดเทปสนทนาธรรมะและเทปสวดมนต์ให้ท่านฟัง

จากนั้นหมอได้ย้ายท่านมาตึกอัษฎางค์ (ชั้น ๓) ห้อง I.C.U. (ห้องเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ) ซึ่งภายในแยกเป็นห้องเดี่ยว ๑๑ ห้อง โดยมีจอคอมพิวเตอร์กลางอยู่กลางห้องเพื่อดูอาการไข้ของแต่ละห้อง (ห้องละ ๑ คนไข้) โดย

หน้าห้องท่านเขียนว่า คนป่วยติดเชื้อทางปอด การเข้าออกในห้องต้องเปลี่ยนรองเท้ายาง และฟอกสบู่เหลวทุกครั้งที่มือ เข้าเยี่ยมได้ครั้งละ ๒-๓ คน ภายในห้องนี้มีเครื่องมือพร้อม มีเครื่องฟอกไต และเครื่องมือช่วยการหายใจ จอคอมพิวเตอร์วัดความดัน วัดการเต้นหัวใจ

- ผลการรักษาในห้อง I.C.U. เบื้องต้นปอดเริ่มดีขึ้นจากการให้ยา และความดันโลหิตลดลง หมอจึงต้องเพิ่มยาเร่งความดันเป็น ๒ ขวด (จากเดิม ๑ ขวด) หมอบอกว่าถ้าความดันต่ำกว่า ๙๐ ถือว่าอันตราย

- ต่อมามีปัญหาว่า เส้นเลือดที่เจาะให้ยาเร่งความดันเส้นเลือดจะเปราะ เส้นเลือดนี้จะใช้ได้เพียงระยะหนึ่งเท่านั้นและจะต้องเจาะหาเส้นเลือดใหม่แทน

- หมอได้นำท่านไปเอ็กซ์เรย์และทำแมมโมแกรมที่บริเวณลำตัวและกระเพาะปัสสาวะ เพื่อดูว่าไตยังพอจะเจาะเอาน้ำออกได้ไหม เนื่องจากหลังฟอกไตความดันจะตกมาก ต่อมาเมื่อทราบผลเอกซ์เรย์และแมมโมแกรมปรากฏว่าไตฝ่อ (ปรกติไตจะใหญ่ประมาณ ๑๐ ซม. แต่ไตท่านเหลือเพียง ๖-๗ ซม.) จึงไม่สามารถเจาะไตได้ และตรวจดูหลังจากดึงท่อปัสสาวะออกปรากฏว่าไม่มีน้ำปัสสาวะไหลออก

ต่อมาหมอได้เชิญญาติผู้ป่วยเข้ามาฟังความเห็น โดยหมอสรุปว่าไม่สามารถเจาะไตได้ แต่ยังคงฟอกเลือดต่อไป พร้อมทั้งบอกว่าความดันดีขึ้นจึงลดยาเพิ่มความดันลงเหลือ ๑ ขวด หลังจากนั้นไม่นานอาการท่านไม่ดีขึ้น ตอนดึกก่อนที่จะเสียชีวิตพยาบาลได้โทรเรียกญาติมาโรงพยาบาลเพราะท่านอาการหนักมาก

รุ่งขึ้นวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๖ ความดันโลหิตท่านตกลงอีกจนน่ากลัว เครื่องวัดความดันการเต้นหัวใจแสดงว่าความดันท่านตกลงมากเครื่องจึงร้องเตือน พยาบาลจึงเข้ามาดูและปรับเสียงไม่ให้เครื่องดังอีก จากนั้นความดันก็ตกลงเรื่อยๆ จาก ๕๐...๔๐...๓๕...๓๒...๓๑...๒๘...๒๖...๒๔...๒๒...๒๐...๑๙...๑๘...๐ ซึ่งตรงกับเวลา ๑๔.๔๑ นาฬิกา คุณพ่อจากพวกเราไปอย่างสงบ ใบหน้าสงบนิ่งคล้ายๆ จะยิ้ม เสมือนนอนหลับสนิท ท่ามกลางลูกๆ หลานๆ ที่เฝ้าท่านอย่างใกล้ชิด จากนั้นพยาบาลได้เข้ามาดูเมื่อเวลา ๑๔.๔๕ นาฬิกา และบอกว่าหัวใจท่านหยุดเต้นแล้วหลังจากใช้เครื่องวัดฟังที่อกท่าน หลังจากนั้นขอให้ญาติไปรอหน้าห้อง และขอปลดสายยางและเครื่องช่วยหายใจออกจากท่านและแต่งตัวให้ท่าน ตลอดจนได้วางช่อดอกไม้ของศิริราชบนอกท่าน จากนั้นก็นำท่านไปห้องดับจิตหนึ่งคืนเพราะราชการหยุด โดยจะทำเรื่องกราบถวายบังคมลาตายให้สำนักราชวังทราบในวันจันทร์

พอวันจันทร์จึงเคลื่อนศพไปที่วัดเทพศิรินทราวาส ศาลากวีนิรมิต (ศาลา ๑๓) เพื่อทำพิธีพระราชทานน้ำอาบศพหลวงและทำพิธีทางศาสนา โดยสวดพระอภิธรรม ๗ วัน และทำบุญสวดทุกวันเสาร์ กำหนด ๑๐๐ วัน เพื่อให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อได้รับการบำเพ็ญกุศลจากลูกหลาน ญาติ ลูกศิษย์ และผู้ที่เคารพนับถือมากที่สุด รวมทั้งรอกำหนดวันพระราชทานเพลิงศพจากสำนักพระราชวังด้วย

บุหงา-บำรุง-พิชาชาญ
ช่วยกันบันทึก

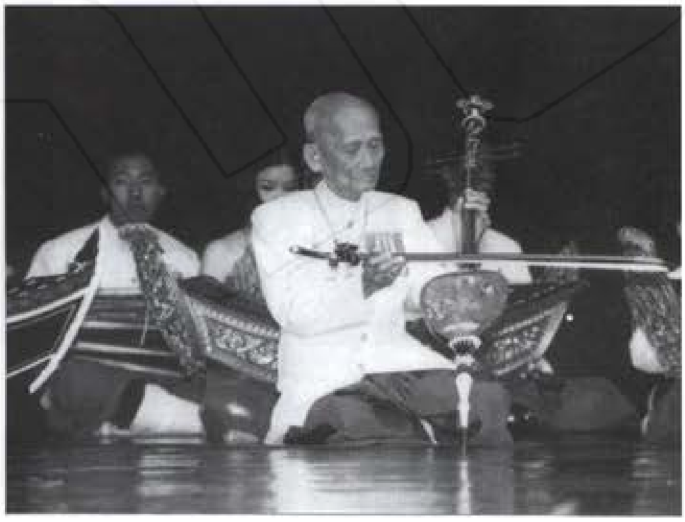

ครูเตือน พาทยกุล บรรเลงระนาดเอก ร่วมวงกับลูกศิษย์วิทยาลัยนาฏศิลป

ซอสามสายกระดองเต่า

ครูเตือน พาทยกุล สีซอสี่สาย ชื่อโตเกียว ดิสนีแลนด์ ที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง ในรายการ "นาฏดุริยางคศิลป์" ณ โรงละครแห่งชาติ ปี ๒๕๓๙

ภาพครูเตือน พาทยกุล ในวันที่กรมศิลปากรจัดฉลองให้ในโอกาสที่ได้รับยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ ณ โรงละครแห่งชาติ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๓๖

อายุ ๗๒ ปี

อายุ ๘๕ ปี

อายุ ๙๔ ปี

ผลงานด้านการประพันธ์เพลงไทย
ของครูเตือน พาทยกุล

ผลงานด้านการประพันธ์เพลงไทย

ครูเตือน พาทยกุล เป็นผู้มีความรู้ทางการดนตรีทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ ด้วยประสบการณ์จึงสามารถประพันธ์เพลงได้ด้วยตนเอง ทั้งเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ เพลงเก่าที่นำมาแต่งเป็นทางเปลี่ยน และเพลงที่เป็นทางเดี่ยวตามแบบแผนทางดนตรีไทย โดยได้สร้างผลงานการประพันธ์เพลงไว้จำนวน ๑๙ เพลง แยกเป็นเพลงประเภทโหมโรงเสภา ๙ เพลง เพลงเถา ๓ เพลง เพลงทางเปลี่ยนหรือขยายจากเพลงเก่า ๔ เพลง เพลงเบ็ดเตล็ด ๒ เพลง และเพลงประกอบการแสดง ๑ เพลง

ผลงานการประพันธ์เพลงของครูเตือนทั้ง ๑๙ เพลงนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ครบถ้วนทุกประเภทเพลง แต่เพลงที่เกิดขึ้นจากความคิดของครูเตือน นับได้ว่าครูเตือนเป็นผู้หนึ่งที่ได้สร้างผลงานไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและนำไปใช้ในโอกาสต่อไปเป็นอย่างดี

หากท่านผู้ใดมีความประสงค์จะค้นคว้าผลงานและชีวประวัติของครูเตือน พาทยกุล อย่างละเอียด สามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้จากวิทยานิพนธ์เรื่อง **เตือน พาทยกุล ศิลปินแห่งชาติ : ชีวประวัติและผลงาน** โดยนายบำรุง พาทยกุล ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. ๒๕๔๔ ISBN ๙๗๓-๖๖๕-๙๙๕-๒

ประวัติเพลงที่ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์

๑. เพลงลาวต่อนก เถา

เพลงลาวต่อนกเถา เป็นเพลงที่ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ หน้าทับสองไม้ มี ๒ ท่อน ท่อน ๑ มี ๑๖ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๘ จังหวะ สองชั้นและชั้นเดียว มีเที่ยวกลับ

๒. เพลงโหมโรงเทพอัศวิน

เพลงโหมโรงเทพอัศวิน เป็นเพลงที่ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ อัตราจังหวะ ๓ ชั้น หน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อน ๑ มี ๗ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๕ จังหวะ เนื่องจากครูเตือน พาทยกุล ได้คิดประดิษฐ์เครื่องดนตรีไทยย่อส่วนขนาดเล็กเป็นวงมโหรีเครื่องใหญ่ขึ้นเป็นครั้งแรก ถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคล และการที่ต้องนำวงออกบรรเลงในรายการคันธรรพศาลา แพร่ภาพออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็นครั้งแรก ครูเตือน จึงประพันธ์เพลงโหมโรงประจำวงขึ้นและตั้งชื่อโดยการนำชื่อวังอัศวินของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคลมาตั้งเป็นชื่อเพลงว่า "เพลงโหมโรงเทพอัศวิน"

๓. เพลงนกจาก ๒ ชั้นทางเปลี่ยน

เพลงนกจาก อัตราจังหวะสองชั้นเป็นเพลงที่มีมาแต่เดิม ครูเตือน พาทยกุล ได้ประพันธ์ทำนองเพลงทางเปลี่ยนขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นเพลงท่อนเดียวมี ๔ จังหวะ ใช้หน้าทับปรบไก่

๔. เพลงแขกมอญบางช้าง ๒ ชั้นทางเปลี่ยน

เพลงแขกมอญบางช้าง เป็นเพลงที่มีมาแต่เดิม ครูเตือน พาทยกุล ได้ประพันธ์ทำนองทางเปลี่ยนขึ้นจากเนื้อเพลงเดิมเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นเพลง ๓ ท่อน อัตราจังหวะ ๒ ชั้น หน้าทับปรบไก่ (ตีสายแบบแขก) ท่อน ๑ มี ๓ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๒ จังหวะ ท่อน ๓ มี ๓ จังหวะ โดยเฉพาะท่อน ๓ ทำนองเที่ยวแรกเป็นสำเนียงแขก เที่ยวหลังเป็นสำเนียงมอญ ซึ่งใช้ตีหน้าทับทั้งสายแบบแขกในเที่ยวแรกและตีแบบมอญในเที่ยวหลัง ต่อมาครูเตือน พาทยกุล นำเพลงแขกมอญบางช้างที่แต่งมาให้วงดนตรีไทยโรงเรียนอัสสัมชัญบรรเลง นายประถม โลจนานนท์ อาจารย์โรงเรียนอัสสัมชัญ จึงได้ประพันธ์บทร้องขึ้นใหม่เพื่อใช้ขับร้องกับทำนองทางเปลี่ยนของครูเตือน

๕. เพลงโหมโรงสดุดีอัสสัมชัญ

เพลงโหมโรงสดุดีอัสสัมชัญ เป็นเพลงที่ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๒๓ อันเนื่องมาจากครูเตือนเห็นว่าวงดนตรีไทยโรงเรียนอัสสัมชัญ ยังไม่มีเพลงโหมโรงประจำ จึงนำเพลงประจำสถาบันที่ดุริยางค์สากลบรรเลงและนักเรียนขับร้อง มาเป็นแนวคิดและได้ประพันธ์ทำนองทางไทยขึ้นใหม่ โดยนำทำนองเพลงประจำสถาบันเดิมสอดแทรกอยู่ในทำนองเพลงนี้ด้วย เรียกชื่อเพลงโหมโรงนี้ว่า "โหมโรงสดุดีอัสสัมชัญ"

๖. เพลงโหมโรงศรีเพชร

เพลงโหมโรงศรีเพชร เป็นเพลงที่ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๓ อัตราจังหวะ ๓ ชั้น หน้าทับปรบไก่ เป็นเพลงท่อนเดียว มี ๑๖ จังหวะ

เพลงโหมโรงศรีเพชรนี้แต่เดิมมีชื่อว่าโหมโรงเจริญศรีอยุธยา เพราะเนื่องจากในขณะที่แต่งเพลงนี้ครูเตือน เป็นครูพิเศษสอนวิชาดนตรีไทยโรงเรียนศรีอยุธยา และด้วยเห็นว่าโรงเรียนศรีอยุธยายังไม่มีเพลงประจำวงดนตรีไทย จึงได้ประพันธ์เพลงขึ้นเพื่อประสงค์ให้เป็นเพลงโหมโรงประจำวงดนตรีไทยของโรงเรียนศรีอยุธยา และได้ใช้บรรเลงมาระยะหนึ่ง แต่ต่อมามิได้ใช้บรรเลง ครูเตือนจึงเปลี่ยนชื่อเพลงมาเป็น "เพลงโหมโรงศรีเพชร" แทน

๗. เพลงโหมโรงสามัคคีชุมนุม

เพลงโหมโรงสามัคคีชุมนุม เป็นเพลงที่ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ อัตราจังหวะ ๓ ชั้น หน้าทับปรบไก่ เป็นเพลงท่อนเดียว มี ๑๐ จังหวะ ประพันธ์ขึ้นอันเนื่องมาจากในการจัดงานดนตรีไทยมัธยมศึกษา ครั้งที่ ๘ ครูเตือน มีความประสงค์ให้วงดนตรีไทยโรงเรียนอัสสัมชัญและวงดนตรีไทยโรงเรียนศรีอยุธยาที่ครูเตือนสอนอยู่ทั้ง ๒ โรงเรียนนั้นร่วมบรรเลงเป็นวงเดียวกันเพื่อให้เกิดความสามัคคี จึงได้คิดนำเอาทำนองเพลงออร์แลงซาย หรือเพลงสามัคคีชุมนุม ของสากลมาเป็นแนวคิดในการประพันธ์เป็นเพลงโหมโรง และได้ประพันธ์เป็นทำนองเพลงไทยที่มีการออกทำนองเพลงสามัคคีชุมนุมทางสากลในเพลงโหมโรงนี้และตั้งชื่อเพลงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ว่า "เพลงโหมโรงสามัคคีชุมนุม"

๘. เพลงลาวดำเนินทราย ๒ ชั้นทางเปลี่ยน

เพลงลาวดำเนินทราย เป็นเพลงที่มีมาแต่เดิม ครูเตือน พาทยกุล ได้ประพันธ์ทำนองทางเปลี่ยนขึ้นอีกทางหนึ่งเมื่อวันที่ พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นเพลง ๒ ท่อน อัตราจังหวะ ๒ ชั้น หน้าทับสองไม้ (แบบลาว) ท่อน ๑ มี ๑๒ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๒๓ จังหวะ

๙. เพลง ๑๐๐ ปี โรงเรียนอัสสัมชัญ เถา

เพลง ๑๐๐ ปี โรงเรียนอัสสัมชัญ เถา เป็นเพลงที่ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์ทำนองขึ้นเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ เนื่องในโอกาสที่โรงเรียนอัสสัมชัญก่อตั้งครบ ๑๐๐ ปี เพื่อให้วงดนตรีไทยโรงเรียนอัสสัมชัญบรรเลงและขับร้องเฉลิมฉลองในวาระดังกล่าว ครูเตือน จึงประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้บรรเลงและขับร้องดังกล่าว เป็นเพลงที่ใช้หน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อน ๑ มี ๔ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๔ จังหวะ ส่วนบทร้อง นายประณม โลจนานนท์ อาจารย์โรงเรียนอัสสัมชัญเป็นผู้ประพันธ์

๑๐. เพลงเพชรสามสี เถา

เพลงเพชรสามสีเถา เป็นเพลงที่ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์ทำนองขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นเพลงท่อนเดียว มี ๔ จังหวะ ใช้หน้าทับปรบไก่ ประพันธ์ขึ้นโดยได้รับแรงบันดาลใจจากทำนองเพลงชาติไทย

๑๐. เพลงนาคบริพัตร ๒ ชั้นทางเปลี่ยน

เพลงนาคบริพัตร เป็นเพลงที่มีมาแต่เดิม อัตราจังหวะ ๒ ชั้น ครูเตือน พาทยกุล ได้ประพันธ์ทำนองขึ้นเมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นเพลงท่อนเดียว หน้าทับปรบไก่ โดยเที่ยวแรกบรรเลงทำนองเนื้อเดิมอีก ๔ เที่ยว เป็นทำนองทางเปลี่ยนที่ไม่ซ้ำกัน

สาเหตุที่ประพันธ์เพลงนี้ เพราะวงดนตรีไทยโรงเรียนอัสสัมชัญ ที่ครูเตือนสอนได้เข้าร่วมประกวดในรายการประลองเพลงประเลงมโหรี ซึ่งธนาคารกรุงเทพ ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ จัดขึ้น ณ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาสะพานผ่านฟ้า โดยที่วงดนตรีไทยโรงเรียนอัสสัมชัญได้ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ ต้องบรรเลงเพลงนาคบริพัตรเป็นเพลงบังคับ ครูเตือน จึงประพันธ์ทำนองทางเปลี่ยนขึ้นเพื่อใช้บรรเลงในการประกวดดังกล่าว

๑๒. เพลงโหมโรงพวงเพชร

เพลงโหมโรงพวงเพชร เป็นเพลงที่ครูเตือน ประพันธ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ อัตราจังหวะ ๓ ชั้น หน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อน ๑ มี ๔ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๔ จังหวะ

๑๓. เพลงโหมโรง ๘๕ ปี

เพลงโหมโรง ๘๕ ปี เป็นเพลงที่ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๓ เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสที่มีอายุครบ ๘๕ ปี มี ๓ ท่อน อัตราจังหวะ ๓ ชั้น ห้าทับปรบไก่ ท่อน ๑ มี ๓ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๓ จังหวะ ท่อน ๓ มี ๖ จังหวะ

๑๔. เพลงโหมโรงเยื้องกราย

เพลงโหมโรงเยื้องกราย เป็นเพลงที่ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๔ มี ๒ ท่อน อัตราจังหวะ ๓ ชั้น หน้าทับปรบไก่ ท่อน ๑ มี ๖ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๖ จังหวะ

๑๕. เพลงจันทร์กระพริบ

เพลงจันทร์กระพริบ เป็นเพลงที่ ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๘ พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นเพลงท่อนเดียวมี ๘ จังหวะ ใช้หน้าทับสองไม้ (แบบลาว)

๑๖. เพลงโหมโรงทั่วพระนคร

เพลงโหมโรงทั่วพระนคร เป็นเพลงที่ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์ขึ้น อัตราจังหวะ ๓ ชั้น หน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อน ๑ มี ๑๒ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๑๖ จังหวะ เป็นเพลงที่ครูเตือนได้แบ่งทำนองให้เครื่องดนตรีแต่ละชนิดบรรเลง โดยเฉพาะในท่อนที่ ๒ มีการแยกเดี่ยวแต่ละเครื่องมือแสดงถึงการบรรเลงที่ครูเตือนคิดทางทำนอง

๑๗. เพลงระบำสมิระ

เป็นเพลงที่ครูเตือน พาทยกุล ประพันธ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐ อันเนื่องมาจากคืนหนึ่งเมื่อหลับและได้ฝันเห็นนางสมิระหญิงคนรัก เชื้อสายแขกที่เสียชีวิตไปแล้ว และเพื่อเป็นการระลึกถึง ครูเตือน จึงได้ประพันธ์เพลงสำเนียงแขกขึ้นเพลงหนึ่ง และมีความประสงค์ให้มีหญิงสาวสวยมาเต้นตามทำนองเพลงนี้ เพราะในอดีตนางสมิระเป็นนักเต้นระบำแขกที่มีชื่อเสียงโด่งดังมากในสมัยนั้น

เพลงระบำสมิระเป็นเพลงท่อนเดียวที่มีทั้งจังหวะช้าปานกลางในตอนแรกและจังหวะเร็วในตอนหลัง ใช้กลองแขกตีหน้าทับแขกคลุกเคล้าไปกับทำนองเพลง อาจารย์จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์อินเดีย ของวิทยาลัยนาฏศิลป กรมศิลปากร ได้กรุณาประดิษฐ์ท่าและฝึกซ้อมให้ศิษย์ทางนาฏศิลป์ได้แสดงตามทำนองเพลงเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ณ โรงละครแห่งชาติ

๑๘. เพลงโหมโรงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานับประการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีของชาวไทยและชาวโลก ด้วยคุณงามความดี องค์การยูเนสโกได้ประกาศยกย่องให้ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลก

เนื่องในวโรกาส ครบรอบ ๑๐๐ ปี วันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๓ โรงเรียนพาทยกุลการดนตรีและนาฏศิลป์ได้จัดนิทรรศการและงานการแสดงเฉลิมพระเกียรติ "พาทยกุลฉลอง ๑๐๐ ปี สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี" ณ โรงละครแห่งชาติ ครูเตือน พาทยกุล ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ประพันธ์ทำนองเพลงขึ้นใหม่เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเพลงโหมโรงเฉลิมพระเกียรติและน้อมรำลึกถึงสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ตั้งชื่อเพลงตามวัตถุประสงค์ว่า "เพลงโหมโรงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี" บรรเลงครั้งแรกในโอกาสเปิดงานการแสดง "พาทยกุลฉลอง ๑๐๐ ปี สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี" เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๓ ณ โรงละครแห่งชาติ

รายละเอียดของเพลงคือ เป็นเพลงไทยประเภทโหมโรงเสภา อัตราจังหวะ ๓ ชั้น มี ๓ ท่อน ท่อนที่ ๑ และท่อนที่ ๓ ใช้หน้าทับปรบไก่ ๓ ชั้น เป็นหน้าทับประจำเพลง ส่วนในท่อนที่ ๒ เป็นทำนองสำเนียงฝรั่งพร้อมจังหวะตลอดทั้งท่อน เพื่อสื่อหมายถึงพระราชประวัติส่วนหนึ่งของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีมีความเกี่ยวเนื่องกับชาติตะวันตก ทั้งในด้านความเป็นอยู่ที่เคยไปประทับ ทรงศึกษา และได้รับการยกย่องสรรเสริญ ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกจากองค์การยูเนสโก

๑๙. เพลงนกน้อย

แต่งที่ จ.ภูเก็ต พ.ศ. ๒๔๗๒